

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2026, 26(1), 120 –137. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2026..-1678201>

İlkokul Dönemindeki Çocukların Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Çocuk Hakları Konusundaki Bilinç Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Examining the Relationship Between Primary School Children's Critical Thinking Tendencies and Their Awareness Levels on Children's Rights

Ayşe Sena BİLGİN¹ ID Hatice YALÇIN² ID

Geliş Tarihi (Received): 21.04.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 10.02.2026

Yayın Tarihi (Published): 25.03.2026

Öz: İlkokul 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören çocukların eleştirel düşünme eğilimi ile çocuk hakları konusundaki bilinç düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik olan bu çalışma ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmanın örneklemi, ilkokul 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören, herhangi bir özel gereksinimi bulunmayan çocuklardır. Veri toplama sürecinde, çalışma grubuna “Demografik Bilgi Formu”, “Çocuk Hakları Ölçeği” ve “İlkokul Öğrencileri İçin Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği” uygulanmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 22.0 ile yapılmıştır. Çalışma grubundaki çocukların demografik değişkenlere göre çocuk hakları farkındalığı ve eleştirel düşünme eğilimleri, t testi ile analiz edilmiştir. Gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığını ölçmek amacıyla Anova testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kızların şüphecilik, açık fikirlilik ve eleştirel düşünme eğilimi ortalamasının, erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anne baba ile birlikte yaşayanların çocuk hakları konusundaki bilgi düzeyi, tek ebeveynli çocuklara göre daha fazladır. Anne ve baba eğitim düzeyi yüksek olan ve daha önce çocuk hakları konusunda eğitim alan çocukların eleştirel düşünme eğilimleri daha yüksektir. Tek çocuk olan katılımcıların merak düzeyi, diğer bütün katılımcılardan anlamlı olarak daha düşüktür. Her gün kitap okuyan katılımcıların şüphecilik, merak ve eleştirel düşünme düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, Eleştirel Düşünme, Eleştirel Düşünme Eğilimleri, Çocuk Hakları, Çocuk Gelişimi

&

Abstract: This study was conducted using the relational screening model to determine the relationship between the critical thinking tendencies of children studying in the 3rd and 4th grades of primary school and their awareness levels on children's rights. The sample of the study consisted of children studying in the 3rd and 4th grades of primary school and without any special needs. During the data collection process, the forms “Demographic Information Form”, “Children's Rights Scale” and “Critical Thinking Tendencies Scale for Primary School Students” were applied to the study group. The statistical analysis of the obtained data was performed using SPSS 22.0. Children's rights awareness and critical thinking tendencies of the children in the study group according to their demographic variables were analyzed using the t-test. Anova test was conducted to test whether there was a significant difference between the groups. According to the findings, it was determined that the mean scores of scepticism, open-mindedness and critical thinking tendencies of girls were significantly higher than those of boys. Children whose parents have higher levels of education and who have previously received training on children's rights have higher critical thinking tendencies. The curiosity levels of participants who are only children are significantly lower than all other participants. It was determined that the participants who read books every day had higher levels of scepticism, curiosity and critical thinking.

Keywords: Primary School, Critical Thinking, Children's Rights, Child Development

Atıf/Cite as: Bilgin, A.S. & Yalçın, H. (2026). İlkokul dönemindeki çocukların eleştirel düşünme eğilimi ve çocuk hakları konusundaki bilinç düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 120-137, <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2026..-1678201>.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuelt>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University–Bolu

* Bu makale, ilk yazarın aynı konudaki yüksek lisans tezinin bir bölümünden oluşmaktadır.

¹ Sorumlu Yazar: Arş. Gör. Ayşe Sena BİLGİN, KTO Karatay Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, e-mail: sena.bilgin@karatay.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7646-9428

² Doç. Dr. Hatice YALÇIN, Sağlık ve Toplum Bilimleri Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, e-mail: hatice.kstu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3557-8649

1. GİRİŞ

Eleştirel düşünme, bireylerin farklı düşünebilmelerinin ve karşılaştırma yapabilmelerinin yanı sıra problem çözme becerilerini de kullandıklarında gerçekleşen bir durumdur (Purnami vd., 2021, s. 77). Eleştirel düşünme becerileri olayların nedeninin anlaşılabilmesinde, fikirlerin değerlendirilmesinde, yeni ve farklı bakış açıları ya da görüşler oluşturulmasında, aynı zamanda da başkalarının bakış açılarının anlaşılmasında ön plana çıkan düşünme şekli olarak tanımlanmaktadır. Eleştirel düşünme; olayları, durumları, nesneleri, kişileri açık fikirlilikle sorgulamak ve öğrenmekle ilgilidir (Saputri vd., 2019, s. 327). Dolayısıyla eleştirel düşünme, bireyin bilgileri sorgulayıcı bir bakış açısıyla değerlendirmesi, kanıt ve mantık çerçevesinde akıl yürütmesi sürecidir. Bu yaklaşımın, önyargılardan ve duygusal tepkilerden bağımsız biçimde doğruyu yanlıştan ayırmayı hedeflediği ve eleştirel düşünen kişinin, verilen bilgiyi pasif biçimde kabul etmek yerine onu analiz ettiği, karşılaştırdığı ve tutarlılığını sınadığı şeklinde değerlendirme yapılabilir.

Eleştirel düşünme, iddiaları, gözlemleri ve deneyimleri dikkatlice değerlendirerek bireyin kendi önyargılarını aşma girişimidir. Açıklık, güvenilirlik, doğruluk, uygunluk, adalet ve önem arayan aktif bir beceri olarak değerlendirilmektedir (Akbiyık, 2002). Eleştirel düşünme; aynı zamanda herhangi bir konu, içerik veya sorun hakkında, düşünmenin doğasında bulunan yapıların sorumluluğunu üstlenerek ve bireye entelektüel standartlar veren bir düşünme tarzıdır (Gülle ve Beyleroğlu, 2017, s. 21). Eleştirel düşünme, gözlem, deneyim, yansıtma, akıl yürütme veya iletişimden toplanan veya bunlar tarafından üretilen bilgileri aktif ve ustaca kavramsallaştırma, uygulama, analiz etme, sentezleme ve/veya değerlendirmenin entelektüel olarak disipline edilmiş süreci olarak görülmektedir (Cranston & Janzen, 2017, s. 4). Phillips ve diğer araştırmacılar (2004) eleştirel düşünmenin açıklık, doğruluk, kesinlik, tutarlılık, ilgililik, sağlam kanıt, iyi nedenler, derinlik, genişlik ve adalet gibi konu ayrımlarını aşan evrensel entelektüel değerlere dayandığını vurgulamaktadırlar. Taleb ve Chadwick (2016) ise eleştirel düşünmeyi, ne yapılacağı ya da neye inanılacağı konusunda dikkatli bir şekilde düşünürken adil ve açık fikirli olmak olarak ifade etmektedirler. Eleştirel düşünen bir birey, bir şeyi yapmanın lehinde ve aleyhinde olan nedenleri değerlendirir ve daha sonra kararını, duygularına ya da size gerekçeleri veren kişinin kendine bakıp bakmadığına göre değil, adil bir değerlendirmeye dayanarak verir (Douzinas, 2015, s. 51).

Günümüzde her olaya veya duruma farklı bakış açısı geliştirmenin çocuk gelişimindeki önemine ilişkin araştırmalar artmaktadır. Eleştirel düşünürken sahip olunması gereken bazı iyi alışkanlıklar; görüşlerin değişmesine açık olmak, başkalarına saygı duymak, bağımsız olmak, mevcut kanıtları incelemeyen bir durumu doğru kabul etmemek ve adil fikirli olmaktır. Bu alışkanlıklar eleştirel düşünebilme becerisi ile doğrudan ilişkilendirilmektedir. (Chijioke & Offiah, 2013, s. 44). Dolayısıyla çocuklar için farklı bakış açısı geliştirmenin sorgulayan bir zihne sahip olmak çok önemlidir. Bir çocuğun erken yaşlardan itibaren eleştirel düşünmesi, bilgiyi analiz etmesi, değerlendirmesi, yorumlaması veya sentezlemesi ve bir argüman oluşturmak, bir problemi çözmek veya bir sonuca ulaşmak için yaratıcı düşünceleri uygulaması yaşama uyumunu ve aynı zamanda her alandaki başarısını artırabilir (Alexander vd., 2011, s. 48). Çocuklar sorunları, özellikle de alışılmadık veya karmaşık sorunları çözmek için yaratıcı yollar tasarlayabilecek donanımda bilişsel gelişim hızına sahiptir (Misrom vd., 2020, s. 156). Bu nedenle çocukların erken yaşlardan itibaren eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Çocuk hakları hakkında eleştirel düşünmek, çocukların sosyal ve hukuki haklarını doğru şekilde yorumlamayı, bu hakları yalnızca iyi nedenlerle kabul etmeyi veya reddetmeyi ve bundan makul sonuçlar çıkarmayı içerir (Cranston & Janzen, 2017, s.4). Mantıksal düşünme ise, “mantığın ilkelerine göre düşünmek” anlamına gelir ve mantık, gerçekliği yargılayan düşüncelerin toplamını ifade eder. Bu çerçevede, çocuk hakları konusunda mantık temelli düşünen bireyler, eleştirel ve farklı düşünme becerilerini kullanarak hakları anlamlandırabilir ve yorumlayabilir (Özdemir-Doğan, 2017, s. 11). İnsan hakları, tarihin öğrettiği dersler sonucunda, büyük mücadeleler ve çeşitli eziyetlerin ardından kazanılmış

haklardır (Adhav, 2016, s.11). Çocuklar ise kendi benliklerini, kendilerine aktarılan bilgi, görgü, terbiye ve eğitim doğrultusunda şekillendirirler. Bu nedenle, çocukluk dönemi, insan hayatının en önemli evresi olarak kabul edilir ve hem temel hak ve özgürlükler hem de ekonomik ve sosyal haklardan büyük ölçüde etkilenir (Berthold, 2015).

İlkokul çağındaki çocuklar, okulda aldıkları eğitim ve çevresel etkenlerle çocuk hakları konusunda bilinçlenirler. Eğitim programları, öğretmenler ve okul içi etkinlikler, çocuklara hakları, sorumlulukları ve diğer insanların hakları konusunda bilgi sağlayarak eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Ayrıca aile, çocukların değerleri ve dünya görüşleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Aile içinde çocuklara saygı, adalet, eşitlik gibi değerler aşılanırsa, çocuklar bu değerleri içselleştirip eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilirler (Crovle, 2020). Eğitim sistemi, aile içi etkileşimler ve toplumsal çevre, çocukların bu önemli konulardaki algılarını şekillendirebilir ve bu da daha bilinçli ve sorumlu bireylerin yetişmesine katkıda bulunabilir (Yalçın, 2010). Türkiye’de yapılan araştırmalar, ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile çocuk hakları konusundaki bilinç düzeyleri arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir (Akgül, 2018; Gülle ve Beyleroğlu, 2017). Benzer şekilde, okul öncesi dönemde uygulanan eğitim programlarında çocukların eleştirel düşünme becerilerini ve çocuk katılımı uygulamalarını artırdığı bulunmuştur (Özyurt vd., 2018).

Çocukların hem insan haklarını hem de kendi haklarını bilmeleri olaylara ya da durumlara karşı daha bilinçli olmalarını sağlar. Haklar konusunda ulusal ve uluslararası yapılmış olan hukuki düzenlemeler, çocuklara ve tüm topluma bildirilmelidir ve çocukların farklı bakış açıları geliştirerek yorumlamaları sağlanmalıdır. Çocukların özgüvenli, yaşama uyum sağlayabilen, farkındalığı gelişmiş, problem çözebilen ve karar verebilen bireyler olmalarında, eleştirel düşünme eğilimlerinin ve haklarının farkında olması konusundaki bilinç düzeylerinin bilinmesi önemlidir. Bu nedenle bu araştırmada çocukların öğrenme ve düşünme becerilerinin çok hızlı geliştiği dönem olan ilkokul dönemindeki çocukların eleştirel düşünme eğilimleri ile çocuk hakları konusundaki bilinç düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesine ihtiyaç duyulmuştur.

İlkokul dönemindeki çocukların eleştirel düşünme eğilimleri ile çocuk haklarına ilişkin bilinç düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar ulusal yazında oldukça sınırlıdır. Mevcut araştırmaların çoğu, eleştirel düşünme becerilerini ya da çocuk hakları bilgisini tek başına ele almakta, bu iki değişkenin etkileşimini derinlemesine incelememektedir (Alderson, 2008; Berthold, 2015; Şahinel, 2015). Oysa çocukların bilişsel gelişimlerinde eleştirel düşünmenin desteklenmesi ile hak bilincinin gelişimi, demokratik toplum kültürünün erken yaşta inşasında birbirini tamamlayan önemli iki unsur olarak değerlendirilmektedir (Özyurt vd., 2018). Bu bağlamda, literatürdeki boşluk dikkate alınarak çocukların eleştirel düşünme eğilimleri ile çocuk hakları konusundaki bilinç düzeyleri arasındaki ilişkinin ortaya konulması, alana özgün katkı sağlayacak nitelikte görülmektedir.

Bu çalışmanın yapılma gerekçesi, ilkokul döneminde çocukların eleştirel düşünme becerilerinin yalnızca akademik değil, aynı zamanda toplumsal ve etik bağlamda da önem taşıdığına işaret etmektir. Çocukların kendi haklarını bilmesi ve hak temelli düşünebilmesi, eleştirel düşünmenin sorgulayıcı ve analitik yönüyle birleştiğinde onların daha bilinçli bireyler olarak topluma katılımını destekleyecektir. Bu çalışma, benzerlerinden farklı olarak iki alanı —eleştirel düşünme ve çocuk hakları bilinci— bütüncül bir yaklaşımla bir arada ele almakta ve bu değişkenler arasındaki muhtemel ilişkinin eğitimsel açıdan nasıl değerlendirilebileceğine ışık tutmaktadır. Böylece araştırma, hem kuramsal boşluğu doldurmayı hem de eğitim politikaları ve sınıf içi uygulamalara yönelik yol gösterici sonuçlar üretmeyi hedeflemektedir.

1.1. Araştırmanın amacı

Araştırmanın temel amacı; ilkokul dönemindeki çocukların eleştirel düşünme eğilimleri ile çocuk hakları konusundaki bilinç düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Çocuk Hakları Ölçeğine ilişkin en düşük, en yüksek değerler, ortalama ve standart sapma değerleri nedir?
- 2- Çalışma grubundaki çocukların Çocuk Hakları Ölçeği puanları ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 3- Cinsiyet değişkenine göre Çocuk Hakları Ölçeği puanları ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği puanları farklılaşmakta mıdır?
- 4- Daha önce çocuk hakları ile ilgili bir eğitim alma değişkenine göre Çocuk Hakları Ölçeği puanları ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği puanları farklılaşmakta mıdır?

Günümüzün hızla değişen dünyasında çocukların bir dizi gerçeği tekrarlamaktan çok daha fazlasını yapabilmesi; bilgiyi anlamlandırabilen, analiz edebilen, karşılaştırabilen, kıyaslama yapabilen, çıkarımlarda bulunabilen ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirebilen eleştirel düşünürler olması gerekmektedir.

Alan yazını incelendiğinde, çocuk hakları veya eleştirel düşünme ile ilgili birçok araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, bu çalışmaların büyük bir kısmı ya yalnızca ilkökul çağındaki çocuklara odaklanmakta, ya yalnızca eleştirel düşünme becerilerini ya da yalnızca çocuk hakları bilincini ele almaktadır. Bu bağlamda, söz konusu araştırmanın özgünlüğü, üç temel kavramı bir arada incelemesinden kaynaklanmaktadır: ilkökul dönemi çocukları, eleştirel düşünme eğilimleri ve çocuk hakları bilinci. Çalışma, bu üç değişken arasındaki ilişkiyi aynı örneklem üzerinde araştırarak hem eğitimsel hem de bilişsel ve etik açıdan bütüncül bir perspektif sunmaktadır. Dolayısıyla, alanyazındaki mevcut boşluğu doldurması ve çocuk hakları ile eleştirel düşünmenin etkileşimini doğrudan ortaya koyması nedeniyle, araştırma bilimsel açıdan özgün ve değerli bir katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmada; çocukların eleştirel düşünme eğilimleri ile çocuk hakları konusundaki bilinç düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu temel hedef belirlenirken çocukların eleştirel düşünme ve olaylara farklı bakabilme becerilerinin gelişmesi sonucunda bireysel haklarını da tanıyabilecekleri, aynı zamanda çocuk hakları konusunda yeni ve farklı çözüm üretebilecek olgunluğa erişebileceklerine ilişkin araştırmalar temel alınmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

İlkokul 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören çocukların eleştirel düşünme eğilimi ile çocuk hakları konusundaki bilinç düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik olan bu çalışma ilişkisel tarama modelindedir. Genel tarama modeli türlerinden ilişkisel tarama modelinde olay, nesne veya bireyler değiştirilmemekte, onlara deneysel bir müdahale yapılmadan aynen var oldukları gibi tanımlanmaktadır (Metin, 2014). Betimleyici araştırma yöntemlerinde bir konuya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özellikleri belirlenmektedir. Genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklemeler üzerinde yapılan araştırmalar tarama araştırmaları olarak değerlendirilmektedir (Seidman, 2013, s. 41-46).

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Bu araştırmanın genel evreni ilkökulda 3. ve 4.üncü sınıfta öğrenim gören, herhangi bir özel gereksinimi bulunmayan çocuklardır. Araştırmanın örneklemi, Konya merkez ilçeleri olan Karatay, Selçuklu ve Meram'da ilkökul 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören, herhangi bir özel gereksinimi bulunmayan çocuklardır. Bu bağlamda araştırmanın örneklemi 'uygun örnekleme' yoluyla seçilerek oluşturulmuştur. Uygun örnekleme; ulaşım, katılımcılarla etkileşim gibi özellikler açısından kolay ulaşılabilir ve kolay uygulama yapılabilir ortam, kişi veya nesnelerin seçilmesidir (Çingir, 1994, s. 47). Çalışma grubundakilerin demografik değişkenleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.*Çalışma Grubundakilerin Demografik Değişkenleri*

Değişkenler		%	n
Cinsiyet	Erkek	123	49.6
	Kız	125	50.4
Yaş	9 Yaş	173	69.8
	10 Yaş	75	30.2
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	56	22.6
	Ortaokul	64	25.8
	Lise	70	28.2
	Üniversite	58	23.4
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	37	14.9
	Ortaokul	57	23.0
	Lise	57	23.0
	Üniversite	97	39.1
Çocuk Sayısı	Tek Çocuk	11	4.4
	2 Çocuk	91	36.7
	3 Çocuk	95	38.3
	4+ Çocuk	51	20.6
Anne Baba İlişki Durumu	Birlikte	236	95.2
	Ayrı	12	4.8
Kitap Okuma Sıklığı	Her gün	106	42.7
	Haftada bir kez	36	14.5
	Haftada bir kaç kez	84	33.9
	Hiç	22	8.9

Tablo 1’de gösterildiği gibi bu çalışmanın örneklemini yaşları 9 ile 10 (Ort = 9.30 ± .46) arasında değişen 123’ü (%49.6) erkek ve 125’i (% 50.4) kız olmak üzere toplam 248 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların anne babalarının eğitim düzeyi incelendiğinde, annelerde en yüksek oranı lise (% 28.2, n = 70), babalarda en yüksek oranı üniversite (% 39.1, n = 97) mezunu olanların oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların 11’i (% 4.4) tek çocukken, 91’i (% 36.7) iki kardeş, 95’i (% 38.3) üç kardeş ve 51’i (% 20.6) dört veya daha fazla kardeş olduklarını belirtmiştir. Katılımcıların 236’sının (%95.2) anne babası birlikte yaşarken 12 (% 4.8) katılımcının anne babası ayrıdır. Katılımcıların kitap okuma sıklıkları da sorulmuştur. En yüksek oranı (%42.7, n = 106) her gün kitap okuyanlar oluşturmaktadır.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Veri toplama araçlarının uygulanması için etik kurul ve okul izinleri alınmıştır. Veri toplanması sürecinde, araştırmacı veri toplama araçları olan “Demografik Bilgi Formu”; “Çocuk Hakları Ölçeği” ve “İlkokul Öğrencileri İçin Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği” formlarını araştırmaya katılmaya gönüllü olan çocuklara uygulamıştır. Bu formlar 2023-2024 eğitim-öğretim döneminde çocuklara uygulanmıştır. Veri toplama araçlarının çocuklar tarafından doldurulabilmesi için öncelikle çocukların devam ettiği okulların yöneticileri ile iletişime geçilerek kurumlardaki rehber öğretmenlerin de desteğinin talep edildiği belirtilmiş; okul yöneticilerinin belirlediği zaman aralığında sınıflara gidilerek çocuklara araştırma ile ilgili detaylı bilgiler verildikten sonra çocuklar tarafından formların doldurulması sağlanmıştır. Çocukların veri toplama araçlarındaki soruları okuyabilmesi için gerekli süre verilmiştir. Çocukların veri toplama araçlarına yönelik soruları olma olasılığına karşı araştırmacı her sınıfta çocuklarla tek tek ilgilenerek gerekli durumlarda açıklamalar yapmıştır. Ölçekler uygulanmadan önce çocukların cevaplarının gizli tutulacağı, kişisel bir değerlendirme yapılmayacağı ve sadece bu araştırma kapsamında kullanılacağı belirtilerek çocuklardan içten ve dürüst bir şekilde cevaplar vermeleri istenmiştir. Uygulamada çocukların bilgileri kilitli bir dosya halinde bilgisayarda kayıtlı bir şekilde saklanmıştır. Ölçeklerin uygulanması 15-20 dakika sürmüştür.

Çalışma grubundaki çocukların demografik değişkenlerinin belirlenmesi amacıyla "Demografik Bilgi Formu"; çocukların hakları konusundaki farkındalık ve bilgi düzeylerinin belirlenmesi için "Çocuk Hakları Ölçeği" ve çocukların eleştirel düşünme eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla da "İlkokul Öğrencileri İçin Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği" uygulanmıştır.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Çocuklara cinsiyet, yaş, anne-babanın eğitim durumu, kardeş sayısı, anne babanın medeni durumu, daha önce çocuk hakları ile ilgili bir eğitim alma durumu ve kitap okuma sıklığı ile ilişkili soruların yöneltildiği, araştırmacı(lar) tarafından oluşturulan formdur.

2.3.2. Çocuk Hakları Ölçeği

Çocuk Hakları Ölçeği çocukların çocuk hakları konusundaki bilinç düzeylerini belirlemeye yönelik bir ölçme aracı olarak Akgül (2018) tarafından tasarlanmıştır. Ölçek "korunma hakkı", "özgür yaşama hakkı" ve "bilgi edinme ve görüş bildirme hakkı" olmak üzere 3 alt boyut ve 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçek "evde, okulda, sizin için önemi" olmak üzere 3 kategoride geliştirilmiş olup kategoriler kendi arasında 3'lün likert tipinde hazırlanmış, "0-1-2" olarak puanlandırılmıştır. Ölçek geliştirmede analiz aşamalarında geçici olarak ölçeğin 3 kategorisi tek kategoriye indirilip 7'li likert tarzına çevrilmiştir. Ölçek geliştirme analiz aşamalarından sonra tekrarda eski haline çevrilmiştir. Ölçekteki maddelerin 0 (Hayır-Katılmıyorum), 1 (Kararsızım), 2 (Evet-Katılıyorum) şeklinde üçlü likert tipinde ve üç farklı alanda (okulda, evde, sizin için önemi) puanlanması yapılmaktadır. Katılımcının ölçekten alabileceği en yüksek puan 108 iken, en düşük puan 0'dır. Puanlar yükseldikçe katılımcının çocuk hakları konusundaki bilinç düzeyi yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısının 0,862 olduğu belirlenmiştir. "Korunma Hakkı" alt boyutu (1,2,3,4,5,6,7,8,9 ve 10.uncu maddeler); "Özgür Yaşama Hakkı" alt boyutu (11,12,13,14 ve 15.inci maddeler) ve "Bilgi Edinme ve Görüş Bildirme Hakkı" alt boyutu (16,18,18.inci maddeler) ölçmektedir.

2.3.3. İlkokul Öğrencileri İçin Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği (Versiyon 2)

İlkokul dönemindeki çocukların eleştirel düşünme eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla bu ölçek öncelikle Uluçınar ve Akar (2021) tarafından geliştirilmiştir. Başlangıçta 32 maddeden oluşan taslak ölçek, herhangi bir maddenin/maddelerin ilgili faktöre uygun olmaması, herhangi bir maddenin birçok faktörde yer alması, herhangi bir maddenin faktör yükünün 0,35'in altında olması nedeniyle 18 maddeye düşürülmüştür. AFA sonucunda ölçeğin dört faktörde birleştirildiği sonucuna varılmıştır. Farklı fikirlere karşı açık olma, onları dikkate alma, düşüncelere aykırı olsa da onları dinleme eğiliminde olma gibi ifadelerden dolayı birinci boyut "açık fikirlilik" olarak ifade edilmiştir. İkinci boyut olan "merak eğilimi"; yenilik aramayı, herhangi bir şeye ilgi duymayı, öğrenmeye motive olmayı ve herhangi bir etkinliğe katılmayı içermektedir. Üçüncü boyut ise kişinin duyduğu bilginin kaynaklarını araştırması, bir bilginin güvenilirliğini anlamaya çalışması, herhangi bir olayın nedensel ve sonuçlarını öğrenmesi nedeniyle "sorgulama/şüphecilik" olarak adlandırılmaktadır. Son boyut olan "önyargı eğilimleri" düşüncelerini objektif olarak ifade edebilme, ön yargılardan ve fikirlerden bağımsız davranabilme gibi özellikleri içermektedir. Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği Likert tipinde olup 18 maddeden ve "sorgulama/şüphecilik; önyargı eğilimleri; merak eğilimi ve açık fikirlilik" olmak üzere 4 boyuttan oluşan dördüncü bir puana sahiptir. Mevcut ölçekte yer alan maddeler, 1 (Kesinlikle katılmıyorum) ile 4 (Kesinlikle katılıyorum) arasında değişen dört puanlık bir ölçek üzerinden derecelendirilmektedir. Önyargı alt boyutunu ölçen maddeler ters çevrilmiştir. Ölçek; Akar ve Uluçınar tarafından 2023 yılında yenilenmiştir. Ölçeğin uygulandığı araştırmalardan dönütler dikkate alındığında ölçek maddelerinin bazı ifadelerinde anlaşılma zorluğu olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak ölçekte yer alan olumsuz maddelerin cevaplanmasında da zorlanmalar yaşandığı anlaşılmıştır. Ölçek geliştirildikten sonra gelen dönütler üzerine ölçeğin yenilenmesinin gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. ölçekte yer alan maddelerin sadeleştirilmesi gerçekleştirilmiş, olumsuz maddeler ise olumluya dönüştürülmüştür. Bu haliyle ölçek önce 100 kişilik bir

gruba uygulanmış, uygulama esnasında öğrencilerin zorlandıkları gözlenen bazı ifadelerde basitleştirme yoluna gidilmiştir. Son haliyle sadeleştirilen ve olumsuz ifadeleri olumluya dönüştürülen ölçek 500 çocuğa uygulanmıştır. Son haliyle uygulama esnasında çocukların ölçeği daha kolay cevapladıkları gözlenmiştir. Ölçeğin ikinci versiyonundaki alt boyutlar ve soru maddeleri şu şekildedir: “şüphencilik” alt boyutu (1, 2, 3, 4, 5. maddeler), “açık fikirlilik” alt boyutu (6, 7, 8, 9. maddeler), “meraklılık” alt boyutu (10, 11, 12, 13 ve 14. maddeler), “nesnellik” alt boyutu (15, 16, 17, 18. maddeler).

2.4. Verilerin analizi

Elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 22.0 ile yapılmıştır. Öncelikle verilerin normal dağılıma uygunluğu test edilmiş ve sonrasında tüm veriler için betimleyici istatistikleri yapılmıştır. Verilerin frekans, ortalama, standart sapma değerleri ayrı tablolar halinde düzenlenmiştir. İlkokul 3 ve 4.üncü sınıfta öğrenim gören çocukların demografik değişkenlerine göre çocuk hakları farkındalığı ve eleştirel düşünme eğilimleri, t testi ile analiz edilmiştir. Gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olup olmadığını test etmek amacıyla Anova testi yapılmış ve farklılığın kaynağını ortaya koymak amacı ile Scheffé testi uygulanmıştır. Çalışma grubundakilerin çocuk hakları ve eleştirel düşünme eğilimlerinin ölçümleri arasında ilişki olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla, Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Demografik değişkenlere göre çocuk hakları ve eleştirel düşünme eğilimlerinin düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olup olmadığı, Anova testi sonuçlarıyla değerlendirilmiştir. İstatistiksel anlamlılıkları ($p < .05$) düzeyinde incelenmiştir.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: KTO Karatay Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı

Etik değerlendirme kararının tarihi: 22.12.2023

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2023/043

3. BULGULAR

İlkokul dönemindeki çocukların eleştirel düşünme eğilimleri ile çocuk hakları konusundaki bilinç düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışma kapsamında; bu bölümde veri toplama araçları ile elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuştur.

Eleştirel düşünme eğilimleri ve Çocuk Hakları Ölçeğine ilişkin betimsel istatistikler incelenmiştir. Tablo 2’de görüldüğü üzere en düşük ve en yüksek puanlar ile ortalama ve standart sapma incelendiğinde, hem toplam hem de alt puanların beklenen aralıklarda yer aldığı anlaşılmaktadır. Eleştirel düşünme eğilimlerinin ortalamasının 52.50 ± 8.93 olduğu bulunmuştur. Ayrıca çocuk hakları (okulda) ortalaması 47.93 ± 5.47 , çocuk hakları ortalaması (evde) 51.95 ± 2.78 sizin için önemi ortalaması 52.06 ± 2.95 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular, ilkokul öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin ve çocuk haklarına ilişkin bilinç düzeylerinin orta-yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir (Tablo 2).

Tablo 2.

Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Çocuk Hakları Ölçeğine İlişkin En Düşük-En Yüksek Değerler, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri (N=248)

Değişkenler	En Küçük	En Yüksek	Ort.	S
Şüphencilik	6.00	20.00	13.99	3.21
Açık Fikirlilik	5.00	31.00	11.70	2.94
Meraklılık	6.00	20.00	14.41	3.01
Nesnellik	5.00	16.00	12.37	2.73
Eleştirel Düşünme Eğilimleri	28.00	72.00	52.50	8.93
Çocuk Hakları (Okulda)	31.00	54.00	47.93	5.47
Çocuk Hakları (Evde)	36.00	54.00	51.95	2.77
Sizin için Önemi	38.00	54.00	52.06	2.95

Eleştirel düşünme eğitimi, alt boyutları ve Çocuk Hakları Ölçeğinin arasındaki ilişkileri incelemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Tablo 3'de görüldüğü üzere, bulgular Eleştirel Düşünme Ölçeği'nin alt boyutları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkiler olduğunu ($p < .001$), toplam puan ile alt boyutlar arasında ise yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermektedir. ($p < .001$). Ayrıca Çocuk Hakları Ölçeği arasında da orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkiler olduğu bulunmuştur ($p < .001$). Son olarak "açık fikirlilik", "çocuk hakları (evde)" ve "sizin için önemi" değişkenleri arasındaki ilişkilerin anlamsız olduğu ($p > .05$), ancak ölçek ve alt boyutları arasındaki diğer ilişkilerin düşük düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgular, çocukların eleştirel düşünme eğilimleri ile çocuk hakları bilinci arasında genel olarak pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunduğunu, ancak bazı alt boyutlarda ilişkinin zayıf veya anlamsız olabildiğini göstermektedir (Tablo 3).

Tablo 3.

Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Çocuk Hakları Ölçeği Arasındaki Korelasyonlar

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
Şüphencilik	1						
Açık Fikirlilik	.421***	1					
Meraklılık	.472***	.442***	1				
Nesnellik	.336***	.430***	.404***	1			
Eleştirel Düşünme Eğ	.760***	.761***	.776***	.704***	1		
Çocuk Hakları (Okulda)	.164***	.212**	.245***	.218***	.278***	1	
Çocuk Hakları (Evde)	.190***	.095	.178**	.154*	.207**	.529***	1
Sizin için Önemi	.129*	.078	.173**	.139*	.173**	.555***	.528***

Eleştirel düşünme eğilimlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması amacıyla bir dizi bağımsız gruplar için t testi yürütülmüştür. Tablo 4'de gösterildiği gibi kızların şüphencilik, açık fikirlilik ve eleştirel düşünme eğilimleri ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğunu göstermiştir [sırasıyla, $t(246) = -2.620$, $p < .05$; $t(246) = -2.430$, $p < .05$; $t(246) = -2.550$, $p < .05$]. Bu bulgular, kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla şüphencilik, açık fikirlilik ve genel eleştirel düşünme eğilimlerinde daha yüksek düzeylere sahip olduklarını göstermektedir (Tablo 4).

Tablo 4.*Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*

Değişkenler	Cinsiyet	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		t	p
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Şüphecilik	Erkek	125	13.47	3.19	-1.85	-.26	-2.620	.009
	Kız	123	14.53	3.16				
Açık Fikirlilik	Erkek	125	11.26	2.64	-1.63	-.17	-2.430	.016
	Kız	123	12.16	3.16				
Meraklılık	Erkek	125	14.21	2.90	-1.18	.33	-1.114	.266
	Kız	123	14.63	3.12				
Nesnellik	Erkek	125	12.14	2.78	-1.16	.20	-1.390	.166
	Kız	123	12.62	2.67				
Eleştirel Düşünme Eğilimleri	Erkek	125	51.08	8.77	-5.07	-.65	-2.550	.011
	Kız	123	53.94	8.91				

n: sayı; Ort: ortalama; S: Standart sapma; t: test istatistiği; p<0,05

Çocuk Hakları Ölçeği Ortalamalarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması için bağımsız örneklem t testleri yapılmıştır. Çocuk hakları (Okulda) ortalamaları (p=0,069), çocuk hakları (Evde) ortalamaları (p=0,893) ve Sizin için önemi ortalamaları (p=0,378) erkek ve kızlarda benzerdi (Tablo 5).

Tablo 5.*Çocuk Hakları Ölçeği Ortalamalarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*

Değişkenler	Cinsiyet	n	Ort.	S	% 95 Güven Aralığı		t	p
					Alt Sınır	Üst Sınır		
Çocuk Hakları (Okulda)	Erkek	125	47.31	5.57	-2.63	.10	-1.828	.069
	Kız	123	48.58	5.33				
Çocuk Hakları (Evde)	Erkek	125	51.94	2.35	-.74	.65	-.135	.893
	Kız	123	51.98	3.16				
Sizin için Önemi	Erkek	125	51.90	3.29	-1.07	.41	-.883	.378
	Kız	123	52.23	2.57				

n: sayı; Ort: ortalama; S: Standart sapma; t: test istatistiği; p<0,05

Eleştirel düşünme eğilimlerinin daha önce çocuk hakları ile ilgili eğitim alma durumuna göre karşılaştırılması amacıyla bir dizi Mann-Whitney U testi yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur. Çocuk hakları konusunda eğitim alan katılımcıların Eleştirel Düşünme Eğilimleri hakkında meraklılıkları almayanlara göre düşük (p=0,038) iken, Şüphecilik (p=0,118), Açık fikirlilik (p=0,790), Nesnellik (p=0,507), Eleştirel Düşünme Eğilimleri (p=0,213) her iki grupta da benzerdi (Tablo 6). Bu bulgular, daha önce eğitim alan öğrencilerin merak düzeylerinin anlamlı biçimde yüksek olduğunu, ancak diğer değişkenlerde gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir.

Tablo 6.*Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Çocuk Hakları Konusunda Eğitim Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması*

Değişkenler	Eğitim	n	Ort	S	Sıra Ort.	z	p
Şüphecilik	Evet	31	14.84	3.30	143.26	-1.563	.118
	Hayır	217	13.88	3.19	121.82		
Açık Fikirlilik	Evet	31	11.81	2.74	127.69	-.267	.790
	Hayır	217	11.70	2.97	124.04		

Tablo 6. (Devamı)

Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin Çocuk Hakları Konusunda Eğitim Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Meraklılık	Evet	31	15.42	2.60	149.40	-2.079	.038
	Hayır	217	14.28	3.05	120.94		
Nesnellik	Evet	31	12.65	2.86	132.44	-.663	.507
	Hayır	217	12.34	2.72	123.37		
Eleştirel Düşünme Eğilimleri	Evet	31	54.71	8.95	139.48	-1.244	.213
	Hayır	217	52.18	8.91	122.36		

n: sayı; Ort: ortalama; S: Standart sapma; Z: Mann-Whitney U; p<0,05

Çocuk Hakları Ölçeği ortalamalarının daha önce çocuk hakları ile ilgili eğitim alma durumuna göre karşılaştırılması amacıyla bir dizi Mann-Whitney U testi analizi yürütülmüştür. Daha önce çocuk hakları konusunda eğitim alan ve almayanların çocuk hakları (okul) (p=0,645), çocuk hakları (evde) (p=0,893) ve sizin için önemi (p=0,309) ortalama puanları benzerdi (Tablo 7).

Tablo 7.

Çocuk Hakları Ölçeği Ortalamalarının Çocuk Hakları Konusunda Eğitim Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Eğitim	n	Ort	S	Sıra Ort.	t	p
Çocuk Hakları (Okulda)	Evet	31	47.52	5.47	118.98	-.460	.645
	Hayır	217	48.00	5.49	125.29		
Çocuk Hakları (Evde)	Evet	31	51.65	3.64	122.94	-.134	.893
	Hayır	217	52.00	2.64	124.72		
Sizin için Önemi	Evet	31	52.03	3.61	136.06	-1.016	.309
	Hayır	217	52.06	2.86	122.85		

n: sayı; Ort: ortalama; S: Standart sapma; t: test istatistiği; p<0,05

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

İlkokul 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören çocukların eleştirel düşünme eğilimleri ile çocuk hakları konusundaki bilinç düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bu çalışmada; eleştirel düşünme eğilimleri ve çocuk hakları özellikleri incelendiğinde; en düşük ve en yüksek değerler, ortalama ve standart sapma değerleri hem toplam puanlara ilişkin değerlerin hem de alt puanlara ilişkin değerlerin normal kabul edilen (Çıngır, 1994; Şahinel, 2015) aralıklarda olduğu belirlenmiştir. Hızla gelişen ve değişen dünyada çocukların eleştirel düşünebilme yeteneklerinin gelişmesinin ve haklarını bilerek yaşamlarındaki değişimlere bilinçli bakış açısıyla uyum sağlamalarının önemi artmaktadır. Bu amaçla çocukların haklarını bilme düzeylerinin ve üst düzey düşünme becerilerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Yapılan bu çalışmada; çalışma grubundaki çocukların eleştirel düşünme eğilimleri, alt boyutları ve çocuk hakları arasındaki ilişki incelendiğinde; elde edilen sonuçlar Eleştirel Düşünme Ölçeğinin alt boyutları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkiler olduğunu, toplam puan ile alt boyutlar arasında ise yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmanın konusuna benzer konuda Akınoğlu (2001), eleştirel düşünme becerilerini temel alan öğretimin öğrenme ürünlerine etkisi konusundaki çalışmasında ilköğretim 4.üncü sınıf öğrencileri ile deneysel çalışmalar gerçekleştirmiş; eleştirel düşünme becerilerini temel alan eğitimin geleneksel anlayıştan daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Şahinel (2015) eleştirel düşünme becerileriyle dil becerilerinin geliştirilmesi yaklaşımının, çocukların yeni bilgiler öğrenmeye yönelik tutumları üzerinde, geleneksel yöntemlerden daha etkili olduğunu vurgulamaktadır. Ders kitaplarının eleştirel düşünme eğitimine katkılarının incelendiği bir çalışmada ise (Munzur, 1999) kitapların yaratıcı düşünme, problem çözme ve eleştirel düşünme eğitimi vermede yetersiz oldukları belirtilmiştir.

Yurtdışında yapılan araştırmalar incelendiğinde eleştirel düşünmenin akademik başarıya olumlu etkisi olduğu belirtilmektedir (Eigenauer, 2024; Zmigrod, 2022). Ayrıca eleştirel düşünmenin öğrenmeyi daha bilinçli duruma getirdiği, çocukların yeni durumlara verdikleri yanıtların düzeyini yükselttiği, çocukların bilişsel farkındalıklarını artırdığı yönündeki bulgular dikkat çekmektedir (Ballew vd., 2020). Bu bulgular, eleştirel düşünmenin yalnızca akademik başarıya değil, aynı zamanda çocukların bilişsel ve yaratıcı süreçlerine de önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Mevcut literatürde ders materyallerinin bu becerileri desteklemede yetersiz kalması, öğretim yöntemlerinin eleştirel düşünme odaklı olarak yeniden yapılandırılması gerekliliğine işaret etmektedir. Dolayısıyla, eğitim programlarının ve öğretim stratejilerinin, çocukların eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek biçimde planlanması, öğrenme sürecinin niteliğini artırmak açısından önemlidir.

Bu çalışmada eleştirel düşünme eğilimleri cinsiyete göre karşılaştırıldığında; elde edilen sonuçlar kızların şüphecilik, açık fikirlilik ve eleştirel düşünme eğilimleri ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğunu göstermiştir. Literatürde cinsiyet ve eleştirel düşünme konusunda yapılan başka çalışmalar incelendiğinde düşünme eğilimleri konusunda cinsiyetler arasındaki farklılıkları inceleyen Davidsen ve Spector, (2015) kız ergenlerin açık fikirli olmaya ve bilişsel olgunluğa erkek ergenlerden daha çok eğilim gösterdiklerini, erkek ergenlerin ise kızlara göre daha fazla çözümleyici düşünme eğiliminde olduklarını ifade etmişlerdir. Özyurt ve diğer araştırmacılar (2018) tarafından yapılan araştırmada ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme becerisinin analiz, çıkarım ve değerlendirme alt boyutları cinsiyete göre incelendiğinde, analiz alt boyutunun kız öğrenciler lehine anlamlı fark gösterdiği tespit edilmiştir. Alan yazında eleştirel düşünmenin alt boyutlarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği araştırmalara rastlanmasa da eleştirel düşünmenin cinsiyet değişkeni açısından incelendiği birçok araştırma mevcuttur. Bu araştırmalarda da kız çocukların eleştirel düşünme düzeylerinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Akınoğlu, 2001; Christie vd., 2016; Yeşilpınar ve Doğanay, 2014). Barnabe ve diğer araştırmacılar (2023) sistem dinamiği tabanlı oyunlar aracılığıyla eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi çalışmalarında kızların eleştirel düşünme becerilerinin daha erken dönemde geliştiğini vurgulamaktadırlar. Ay ve Akgöl (2008) tarafından yapılan eleştirel düşünme gücü ile cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi konulu çalışmanın verilerine göre cinsiyet, birlikte yaşanan kişiler, çalışma durumu, aile yapısı, anne-baba eğitim düzeyi değişkenleri açısından öğrencilerin eleştirel düşünme güçleri arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Literatürde cinsiyet ve eleştirel düşünme konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde farklı sonuçlara ulaşıldığı, cinsiyetlerine göre çocukların eleştirel düşünme becerileri arasında önemli farklılıklar bulunduğu vurgulanmaktadır (Akar ve Uluçınar, 2023; Barnabe vd., 2023; Christie vd., 2016; Taleb & Chadwick, 2016). Kız çocuklar eleştirel düşünme gücü açısından erkek çocuklara göre daha güçlüdürler (Christie vd., 2016; Taleb & Chadwick, 2016). Kız çocukların erkek çocuklara göre daha yüksek eleştirel düşünme gücüne sahip oldukları sonucu, Richmond (2007) tarafından yapılan araştırma sonuçlarını desteklememektedir. Bu konuda daha çok araştırmaya gereksinim duyulmaktadır. Eleştirel düşünen bir topluma sahip olmak için daha sonra annelik rolleriyle çocuk eğitimini doğrudan etkileyecek olan kızların eğitimine önem verilmelidir.

Bu çalışmada Çocuk Hakları Ölçeği ortalamaları cinsiyete ve yaşa göre karşılaştırıldığında; elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermiştir. Karakaş ve Çevik (2016), "Çocuk refahı: Çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme" başlıklı araştırmalarında, dünya genelinde kız çocuklarının haklara ilişkin bilgi sahibi olsalar bile, birçok ülkede insan ve çocuk haklarına verilen önemin yetersizliği nedeniyle erkek çocuklara kıyasla daha fazla özgüven eksikliği yaşadıklarını vurgulamaktadır. Alderson (2008) tarafından yapılan küçük çocuk hakları, inançları, ilkeleri ve uygulamaları keşfetmek konulu çalışmada da kız çocukların haklarını bilme konusundaki inançlarının erkek çocuklara göre daha yetersiz olduğu açıklanmaktadır. Ballew ve diğer araştırmacıların (2020) sosyoekonomik durum, eğitim, gelir ve bireyselliğin rollerini inceledikleri araştırmada, sähipsiz çocuklar, şiddet görme ve çocuk işçiliği gibi sorunların daha çok kız çocuklarla ilişkili olduğu belirtilmektedir. Cranston ve Janzen (2017) tarafından yapılan araştırmada da kız çocukların en fazla eğitim hakkı vurgulanmaktadır ve kızlarla erkekler arasında haklarına yönelik bilgi düzeyleri arasında farklılık

bulunmadığı belirtilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, Cranston ve Janzen'in (2017) araştırmasında ortaya konan bulgular ile yaptığımız bu çalışmanın sonuçlarının örtüştüğü söylenebilir.

Bu çalışmada; eleştirel düşünme eğilimleri daha önce çocuk hakları ile ilgili eğitim alma durumuna göre karşılaştırıldığında; elde edilen sonuçlar daha önce eğitim alanların merak düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu, bu özelliğin de çocuğun eleştirel düşünme becerileri puanlarında yükselme oluşturduğu bulunmuştur. Gültekin ve diğer araştırmacılar (2016) tarafından yapılan çalışmada çocuk hakları konusunda yapılan eğitimin farkındalık düzeylerini artırmada etkili olduğu; çocuk haklarının uygulanmasında yaşanan sorunlara ilişkin olarak en fazla şiddeti engelleme daha sonra eğitim görme, sevgi ve saygı gösterme, çocuk haklarını önemseme, beslenme ve barınmayı sağlama gibi hakların korunmasının eğitim sonrasında daha önemli olduğunun belirtildiği saptanmıştır. Özdemir-Doğan (2017) tarafından yapılan "Çocuk Hakları Eğitiminde Uzman Sınıf Öğretmenlerin Perspektifinden Etkili Çocuk Hakları Eğitimi" başlıklı araştırmanın sonuçları, çocuk hakları eğitimi sonunda beş farklı anlayış ortaya çıktığını göstermiştir. Bu çalışmada çocuk hakları konusunda yapılan eğitimin çocuklara haklarının ve sorumluluklarının aktif katılımı etkinliklerle yaşayarak öğretilmesi ve okul kültürü oluşturulması fikrinin paylaşıldığı vurgulanmıştır. Çocuk hakları eğitiminin çocuklara aktif olarak katılacakları etkinliklerle yaşatılarak öğretilmesi ve bu bağlamda okul kültürü oluşturulması çocuk hakları eğitiminde en gelişmiş model ve uygulamalarda da paylaşılan bir durumdur. Çocuklara yalnızca haklarının değil sorumluluklarının da öğretilmesi önemli bir ayrıntıdır. Çünkü, çocuklara haklarıyla birlikte sorumlulukları öğretilmediğinde yalnızca özgürlüklerle ilgili anlayışlar geliştirmektedirler (Cousins & Milner, 2008, s. 89). Bu nedenle, çocuklara geleceğin vatandaşları olarak kazanacakları roller, haklar ve sorumlulukların birlikte öğretilmesinin aynı zamanda farklı bakış açısı kazandırılarak eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılmasının önemli olduğu söylenebilir. Çocuk Hakları Sözleşmesi de anne ve babaların çocuklarına karşı sorumlulukları olduğunu belirtmektedir (Children's Rights Report, 2023). Nitekim, çocukların okulda öğrenip yaşadıkları ile evdekiler arasında uyumsuzluklar olması halinde bir çatışma olması muhtemeldir. Aldıkları çocuk hakları eğitimi sayesinde, eleştirel düşünmeye sahip olan çocuklar, başkalarıyla empati kurmayı, farklı düşüncelere saygı göstermeyi, meselelere çok yönlü bakmayı, geliştirilen stratejileri ve politikaları sorgulamayı başardıkları için (Cranston & Janzen, 2017), çocuk hakları çerçevesinde eleştirel düşünme eğitiminin çocukların yaşama uyum ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunduğu söylenebilir. Özyurt ve diğer araştırmacıların (2018) yaptıkları, ilköğretim öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi konulu çalışmadan elde edilen bulgular, eleştirel düşünmenin analiz alt boyutu açısından kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu çalışma ve literatürdeki konuyla ilişkili araştırmaların pek çoğunda elde edilen bulgular ışığında çocukların eleştirel düşünme becerisini kardeş sayısının çok ya da az olmasını etkileyen pek çok faktörün bulunduğu ve bu faktörlerin etkisiyle eleştirel düşünme becerilerinin etkilendiği söylenebilir.

Bu çalışmada, çocukların haklarını bilmeleri ile eleştirel düşünme becerisinin arasında ilişkinin bulunduğu pek çok araştırma da incelenmiştir. Bu durum 21. yüzyıl becerileri ve MEB onaylı öğretim programlarında çocuklara kazandırılması hedeflenen beceriler arasında yer alan eleştirel düşünme becerisinin kazandırılmasının önemini ortaya koyan bir sonuçtur. Çocuğun en mutlu ve en sağlıklı olacağı yer olarak aileyi kabul eden, çocuğun hakları korunur ve iyiliği sağlanmaya çalışırken öncelikle bunu aile içinde gerçekleştirmeyi amaçlayan ulusal düzenlemeler gerçekçi, kapsamlı ve uluslararası düzenlemelerle uyum içinde görülmektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada; eleştirel düşünme eğilimleri, alt boyutları ve çocuk hakları arasındaki ilişki incelendiğinde elde edilen sonuçlar; Eleştirel Düşünme Ölçeğinin alt boyutları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkiler olduğunu, toplam puan ile alt boyutlar arasında ise yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Ayrıca Çocuk Hakları Ölçeği arasında da orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkiler olduğu bulunmuştur. Son olarak açık fikirlilik ve çocuk hakları (evde) ve çocuk için

önemi değişkenleri arasındaki ilişkilerin anlamsız olduğu, ancak ölçek ve alt boyutları arasındaki diğer ilişkilerin düşük düzeyde ve pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Eleştirel düşünme eğilimleri cinsiyete göre karşılaştırıldığında; elde edilen sonuçlar kızların şüphecilik, açık fikirlilik ve eleştirel düşünme eğilimleri ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğunu göstermiştir. Çocuk Hakları Ölçeği ortalamaları cinsiyete ve yaşa göre karşılaştırıldığında; elde edilen sonuçlar grupların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını göstermektedir. Eleştirel düşünme eğilimleri daha önce çocuk hakları ile ilgili eğitim alma durumuna ve anne baba eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında; daha önce eğitim alanların merak düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

İlkokul eğitiminde eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkinlikler ve programlar daha yaygın olarak uygulanmalıdır. Ders kitapları ve eğitim materyalleri, çocukların yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini destekleyecek şekilde yeniden gözden geçirilmelidir. Çocuk hakları bilincinin artırılması için ev ve okul ortamında bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı, öğrencilerin hak temelli düşünme becerileri desteklenmelidir. Gelecek araştırmalarda farklı yaş grupları ve sosyo-kültürel bağlamlar dikkate alınarak eleştirel düşünme ve çocuk hakları ilişkisi daha kapsamlı şekilde incelenmelidir.

Kaynakça /Reference

- Adhav, S. (2016). Study of human rights generations with special reference to fourth generation human rights. *PE Society's Modern Law College's Law Journal*, 4(1), 9–13.
- Akar, C., & Uluçınar, U. (2023, Kasım 9–12). *İlkokul 3. ve 4. sınıf öğrencileri için Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeğinin yenilenmesi*. 21. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Antalya/Kemer.
- Akbıyık, C. (2002). *Eleştirel düşünme eğilimleri ve akademik başarı* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Akgül, M. Ş. (2018). *İlkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin çocuk hakları konusundaki bilinç düzeylerinin belirlenmesi: Bir ölçek geliştirme çalışması* [Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Akınoğlu, O. (2001). *Eleştirel düşünme becerilerini temel alan fen bilgisi öğretiminin öğrenme ürünlerine etkisi* [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Alderson, P. (2008). *Young children's rights: Exploring beliefs, principles and practice* (2nd ed.). JKP.
- Alexander, P., Dinsmore, D., Fox, E., Peterson, E., Loughlin, S., Maggioni, L., Parkinson, M. M., & Winters, F. (2011). Higher order thinking and knowledge. In G. Schraw & D. R. Robinson (Eds.), *Assessment of higher order thinking skills* (pp. 47–88). IAP.
- Ay, Ş., & Akgöl, H. (2008). Eleştirel düşünme gücü ile cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 1(2), 65–75. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/304497>
- Ballew, M., Pearson, A., Goldberg, M., Rosenthal, A., & Leiserowitz, A. (2020). Does socioeconomic status moderate the political divide on climate change? The roles of education, income, and individualism. *Global Environmental Change*, 60, 102024. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2019.102024>
- Barnabe, F., Armenia, S., Nazir, S., & Pompei, A. (2023). Critical thinking skills enhancement through system dynamics-based games: Insights from the project management board game project. *Systems*, 11(11), 554. <https://doi.org/10.3390/systems11110554>
- Berthold, S. M. (2015). *Human rights-based approaches to clinical social work*. Springer.
- Christie, B., Beames, S., & Higgins, P. (2016). Context, culture and critical thinking: Scottish secondary school teachers' and pupils' experiences of outdoor learning. *British Educational Research Journal*, 42(3), 417–437.
- Chijioke, U. C., & Offiah, P. F. C. (2013). The relationship between senior secondary school students' analytical skills and their achievement in chemistry in Anambra State. *International Journal of Engineering Science Invention*, 2(7), 44–57.
- Children's Rights Report: April 2020–March 2023. (2023). <https://www.careinspectorate.com/images/documents/7329/Childrens%20rights%20report.pdf>
- Cousins, W., & Milner, S. (2007). Children's rights: A cross-border study of residential care. *Irish Journal of Psychology*, 27, 88–96.
- Cranston, J., & Janzen, M. D. (2017). A critical approach to teaching about, through, and for human rights. *The Canadian Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 8(3), 1–18. http://ir.lib.uwo.ca/cjsotl_rcacea/vol8/iss3/2
- Crowley, K. (2020). *Child development* (Ş. Ceylan, Çev. Ed.). Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım.
- Çingir, H. (1994). *Örnekleme kuramı* (2. baskı). Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Davidsen, P. I., & Spector, J. M. (2015). Critical reflections on system dynamics and simulation/gaming. *Simulation & Gaming*, 46(4–5), 430–444.
- Douzinis, C. (2015). *Hukuk, adalet ve insan hakları: Eleştirel bir yaklaşım* (R. Sağlam & K. Akbaş, Çev., 2. baskı). Nota Bene Yayınları.
- Eigenauer, J. (2024). Mindware: Critical thinking in everyday life. *Journal of Intelligence*, 12(2), 17. <https://doi.org/10.3390/jintelligence12020017>
- Gülle, M., & Beyleroğlu, M. (2017). *Eleştirel düşünme ve empati*. Efil Yayınevi.

- Gültekin, M., Bayır, G. Ö., & Dinç, M. (2016). Haklarımız var: Çocukların gözünden çocuk hakları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(24), 971–1005.
- Karakaş, B., & Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk refahı: Çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 887–906.
- Metin, M. (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Misrom, N. S., Abdurrahman, M. S., Abdullah, A. H., Osman, S., Hamzah, M. H., & Fauzan, A. (2020). Enhancing students' higher-order thinking skills through an inductive reasoning strategy using GeoGebra. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 15(3), 156–179.
- Munzur, F. (1999). *Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında eleştirel düşünme eğitimi üzerine bir değerlendirme* [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi].
- Özdemir-Doğan, G. (2017). *Çocuk hakları eğitiminde uzman sınıf öğretmenlerinin perspektifinden etkili çocuk hakları eğitimi: Anlayışlar ve uygulamalar* [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi].
- Özyurt, M., Baştopçu, G., Barcın, F., & Deviren, G., & Atile, H. (2018). İlkokul öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 26(5), 1509–1518. <http://dx.doi.org/10.24106/kefdergi.2132>
- Phillips, C. R., Chesnut, R. J., & Rospond, R. M. (2004). The California critical thinking instruments for benchmarking, program assessment, and directing curricular change. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 68(4), 1–8.
- Purnami, W., Sarwanto, S., Suranto, S., Suyanti, R. D., & Mocerino, M. (2021). Investigation of the Science Technology Ecocultural Society (STeCS) model to enhance eco-critical thinking skills. *Journal of Innovation in Educational and Cultural Research*, 2(2), 77–85.
- Richmond, J. E. D. (2007). Bringing critical thinking to the education of developing country professionals. *International Education Journal*, 8(1), 1–29.
- Saputri, A. C., Sajidan, Rinanto, Y., Afandi, & Prasetyanti, N. M. (2019). Improving students' critical thinking skills in cell-metabolism learning using stimulating higher order thinking skills model. *International Journal of Instruction*, 12(1), 327–342.
- Seidman, I. (2013). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*. Teachers College Press.
- Şahinel, S. (2015). Eleştirel düşünme. In Ö. Demirel (Ed.), *Eğitimde yeni yönelimler* (ss. 123–136). Pegem Akademi.
- Taleb, H., & Chadwick, C. (2016). Enhancing student critical and analytical thinking skills at a higher education level in developing countries: Case study of the British University in Dubai. *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*, 6(1), 168–175.
- Uluçınar, U., & Akay, C. (2021). İlkokul öğrencileri için eleştirel düşünme eğilimleri ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Third Sector Social Economic Review*, 56(3), 2031–2047. <http://dx.doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.21.09.1673>
- Widana, I. W., Parwata, I. M. Y., Parmithi, N. N., Jayantika, I. G. A. T., Sukendra, K., & Sumandya, I. W. (2018). Higher order thinking skills assessment towards critical thinking on mathematics lesson. *International Journal of Social Sciences and Humanities*, 2(1), 24–32.
- Yalçın, H. (2010). *Çocuk gelişimi*. Nobel Yayın.
- Yeşilpınar, M., & Doğanay, A. (2014). Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının eleştirel düşünmenin öğretimine yönelik öz-yeterlik algıları. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 57–58.
- Zmigrod, L. (2022). A psychology of ideology: Unpacking the psychological structure of ideological thinking. *Perspectives on Psychological Science*, 17(5), 1072–1092.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Critical thinking is a situation that occurs when individuals use problem-solving skills as well as being able to think differently and make comparisons. Critical thinking skills are a way of thinking that comes to the forefront in understanding the cause of events, evaluating ideas, creating new and different perspectives or opinions, and also understanding the perspectives of others. The main purpose of this research is to examine the relationship between the critical thinking tendencies of primary school children and their level of awareness about children's rights. The research sought answers to the questions "Is there a correlation between the Children's Rights Scale scores and the Critical Thinking Tendencies Scale total scores of the children in the study group; do the scores of these scales differ according to the gender variable; do the scores of the scales differ according to the variable of education?"

An individual who thinks critically evaluates the reasons for and against doing something and then makes his decision based on a fair evaluation, not on his feelings or whether the person giving you the reasons looks at himself. Thinking critically about children's rights involves correctly interpreting children's social and legal rights, accepting or rejecting these rights only for good reasons, and drawing reasonable conclusions from this. Primary school children become aware of children's rights through the education they receive at school and environmental factors. It is important to know children's critical thinking tendencies and their awareness levels regarding their rights in order for them to become self-confident, adaptable, aware, problem-solving and decision-making individuals. Therefore, in this study, it was necessary to examine the relationship between children's critical thinking tendencies and their awareness levels regarding children's rights during the primary school period, which is the period when children's learning and thinking skills develop very rapidly.

2. METHOD

This study is a relational screening model aimed at determining the relationship between children's critical thinking tendencies and their awareness levels regarding children's rights in the 3rd and 4th grades of primary school. The sample of the study consists of children who do not have any special needs and are studying in the 3rd and 4th grades of primary school in the central districts of Konya. In order to determine the demographic variables of the children in the study group, the "Demographic Information Form"; To determine the level of awareness and knowledge of children about their rights, the "Children's Rights Scale" and to determine the children's critical thinking tendencies, the "Critical Thinking Tendencies Scale for Primary School Students" were applied. Ethics committee and school permissions were obtained for the application of the data collection tools. In case the children had questions about the data collection tools, the researcher dealt with each child individually in each class and made explanations when necessary. Before the scales were applied, it was stated that the children's answers would be kept confidential, no personal evaluation would be made and would be used only within the scope of this research, and the children were asked to give sincere and honest answers. The application of the scales took approximately 15-20 minutes. The statistical analysis of the obtained data was done using SPSS 22.0.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

Firstly, the data were tested for normal distribution and then descriptive statistics were made for all data. The mean of critical thinking tendencies was found to be 52.50 ± 8.93 . In addition, the mean of children's rights (at school) was calculated as 47.93 ± 5.47 , the mean of children's rights (at home) as 51.95 ± 2.78 and the mean of importance to you as 52.06 ± 2.95 . Correlation analysis was conducted to examine the relationships between critical thinking trainings, sub-dimensions and the Children's Rights Scale. The results obtained showed that there were moderate and positive relationships between the sub-

dimensions of the Critical Thinking Scale ($p < .001$), and there were high and positive significant relationships between the total score and the sub-dimensions. In addition, moderate and positive relationships were found between the Children's Rights Scale. The results obtained as a result of comparing critical thinking tendencies according to gender showed that girls had significantly higher mean scores for skepticism, open-mindedness and critical thinking tendencies. The results obtained by comparing the Children's Rights Scale means according to gender show that there is no significant difference between the means of the groups. The Mann-Whitney U test was conducted to compare the critical thinking tendencies according to the status of having received education on children's rights before. The results obtained showed that the curiosity levels of those who had received education on children's rights before were significantly higher. However, it was determined that there was no significant difference between the means of the groups in terms of other variables. The results obtained by comparing the Children's Rights Scale means according to the status of having received education on children's rights before showed that there was no significant difference between the means of the groups.

When the critical thinking tendencies and children's rights characteristics were examined; when the lowest and highest values, mean and standard deviation values were examined, it was determined that both the values related to the total scores and the values related to the sub-scores were within the required value ranges. In a rapidly developing and changing world, the importance of children's critical thinking skills developing and their conscious adaptation to the changes in their lives by knowing their rights is increasing. For this purpose, it is necessary to determine the level of children's knowledge of their rights and their higher-order thinking skills.

Conclusion and recommendations: In this study; When the relationship between the critical thinking tendencies, sub-dimensions and children's rights of the children in the study group was examined; the obtained results showed that there were moderate and positive relationships between the sub-dimensions of the Critical Thinking Scale, and high and positive significant relationships between the total score and the sub-dimensions. Suggestions were developed in light of the obtained data. Parents and educators should make the child's thinking visible to him/herself and others. Making the thinking visible is possible by asking questions and encouraging them to think differently on issues and problems. Mothers and fathers should talk to their children frequently and ensure that they gain different perspectives. Mothers and fathers should ask children what they think, ask open-ended questions, and offer children the opportunity to go beyond their memories and objects in making sense of the world or solving problems. Since exposing children to problem situations will support children's abstract thinking, situations regarding children's rights can be discussed with children so that children gain different perspectives.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: KTO Karatay Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı

Etik değerlendirme kararının tarihi: 22.12.2023

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2023/043

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1: Araştırmanın tasarlanması, veri analizi, raporlaştırma (%60).

Yazar 2: Yöntemin belirlenmesi, danışmanlık, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları (%40).

ÇATIŞMA BEYANI (CONFLICT OF INTEREST)

Bu çalışma kapsamında herhangi bir kişi ya da kurum arasında bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Araştırma sürecinde tarafsızlık ve etik kurallara tam uyum sağlanmıştır.